

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

องค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ให้ก้าวทันต่อสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง การศึกษา และการสื่อสาร ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นั่นคือ การศึกษา เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคน ให้มีความสมบูรณ์ทั้งสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ สังคม เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม มีจริยธรรม ใฝ่เรียนตลอดชีวิต โดยมีครูที่เป็นบุคคลากรที่สำคัญในการจัดระบบการศึกษา เพราะเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด ครูมีบทบาทหน้าที่จัดกระบวนการเรียนรู้ อบรมสั่งสอนให้ผู้เรียน เป็นผู้ที่มีความรู้ มีทักษะความสามารถในการเผชิญ สถานการณ์ต่างๆ มีการสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาซึ่งการจัดการศึกษาจะได้มาตรฐานการศึกษาตามข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา ทั้งการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก ย่อมขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย อันได้แก่ ผู้สอน ครู คณาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, ๒๕๔๒)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาของท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ดังปรากฏในมาตรา ที่ ๕๔ รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษา ตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพ และได้มาตรฐาน ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ การจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ และในมาตรฐานที่ 1 คุณภาพของเด็ก 1.1) มีพัฒนาการด้านร่างกาย แข็งแรง มีสุขนิสัยที่ดี และดูแลความปลอดภัยของตนเองได้ 1.2) มีพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ ควบคุม และแสดงออกทางอารมณ์ได้ 1.3) มีพัฒนาการด้านสังคม ช่วยเหลือตนเอง และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม 1.4) มีพัฒนาการด้านสติปัญญา สื่อสารได้ มีทักษะการคิดพื้นฐาน และแสวงหาความรู้ได้ ดังนั้น สถานศึกษาและ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการโดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสร้างบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ร่วมกันทุกชั้นตอน มีการทำกิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติจริงอย่างหลากหลายเหมาะสมกับระดับชั้น และพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ และจัดการเรียนให้เกิดขึ้นทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542) และได้กำหนดนโยบายในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษ ที่ 21 (พ.ศ. 2552-2561) โดยกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาผู้เรียนไว้ประการหนึ่งว่า ดำเนินการเพิ่มขีดความสามารถในการเรียนรู้ โดยเน้นความสำคัญของการส่งเสริมทักษะจำเป็นพื้นฐานตามจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียน คือ พัฒนาความสามารถในการแสวงหาความรู้เพื่อการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ความสามารถด้านการใช้ภาษาต่างประเทศให้สามารถสื่อสารได้ รวมทั้งทักษะการคิดขั้นสูง ทักษะชีวิต และการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551) สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ ผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิดกระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ ลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัยกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการจัดการเรียนการสอน เพราะจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551)

จากสาระสำคัญของนโยบายการจัดการศึกษาของชาติที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้แนวคิดด้านการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนเปลี่ยนแปลงไป โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนได้คิด ได้ลงมือปฏิบัติจากสถานการณ์ต่าง ๆ ฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ รวมทั้งการประยุกต์องค์ความรู้ไปใช้ในการป้องกันและแก้ปัญหาในชีวิตได้จริง ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญประสบผลสำเร็จไม่ได้หากครูและผู้เรียนยังไม่ปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเอง ครูส่วนหนึ่งยังเคยชินอยู่กับบทบาทเดิม ที่เป็นผู้บอกเล่า ถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ให้ผู้เรียน และผู้เรียนส่วนหนึ่งยังคุ้นเคยกับการเป็นผู้รับฟังความรู้ และจำความรู้ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อครูและผู้เรียนทั้งสองฝ่ายต่างเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนการสอน อย่างไรก็ตามผู้ที่ควรเริ่มต้นก่อนควรจะเป็นครูเพราะครูเป็นผู้ดำเนินการและรับผิดชอบต่อการเรียนการสอน เมื่อสภาพการเรียนการสอนเปลี่ยน ผู้เรียนจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามสภาพที่จัดให้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542) ฐานคิดหนึ่งที่สำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นมีความเกี่ยวข้องกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนมีวิจารณญาณในการคัดเลือกข้อมูล จะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ได้อย่างถูกต้องชัดเจน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดเพื่อสร้างความรู้ มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเลือกตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ อย่างถูกต้อง และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ การพัฒนาผู้เรียนให้มีความคิดโดยเฉพาะการคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้นจำเป็นจะต้องฝึกฝนจึงจะเกิดขึ้นได้ หากผู้เรียนใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ รู้จักไตร่ตรองให้รอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมก็จะดีขึ้น (พรทิพย์ อุดร. 2530) สอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี (2554) ได้กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้เรียนที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในการจัดการเรียนรู้ตามกรอบหลักสูตรในสถานศึกษาทุกระดับ อีกทั้งยังเป็นกระบวนการคิดที่จำเป็นและสำคัญสำหรับผู้เรียนทุกกลุ่ม เนื่องจากเป็นวิธีการคิดที่ผ่านการไตร่ตรองและพิจารณาจากข้อมูลหลักฐานที่มีอยู่มาประกอบ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่เชื่อมโยงกับการคิดทั้งปวง

การพัฒนาคิดของนักเรียนจึงเป็นเป้าหมายที่สำคัญอย่างยิ่งของการจัดการศึกษา แต่การสอนทักษะการคิดยังประสบปัญหาเนื่องจากครูส่วนมากยังใช้วิธีการสอนแบบท่องจำ ซึ่งเป็นวิธีแบบเก่าที่ครูคุ้นเคย และคิดว่าเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพ การสอนแบบเก่าทำให้นักเรียนไม่สามารถแก้ปัญหาได้ (ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. 2542) ทั้งที่ความสามารถการคิดในระดับสูงนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขัน

จากรายงานผลการประชุมวิชาการระดับชาติที่จัดขึ้น โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถาบันคีนันแห่งเอเชีย และสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) เพื่อ “การยกระดับคุณภาพการศึกษาวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ปี 2555” โดยมีครูจากทั่วประเทศเข้าร่วมประชุม ซึ่งได้ร่วมกัน วิเคราะห์ผลคะแนนสอบ PISA ของเด็กไทย พบว่าคะแนนต่ำเพราะขาดการวิเคราะห์ สังคมไทยมีระบบความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับเด็กที่ไม่ถูกต้อง การเรียนการสอนก็ไม่เคยเอื้อให้เด็ก โตแย้ง หรือตั้งข้อสงสัยและหาข้อพิสูจน์กับครู เด็กไทยส่วนใหญ่เชื่อในข้อมูลเดิม ๆ ที่ครูสอน ทั้ง ๆ ที่ ข้อมูลต่าง ๆ มีมากมาย และช่องทางการหาความรู้ก็มีเพิ่มมากขึ้น ส่วนการปลูกฝังให้เด็กมีความคิด และวิจารณ์อยู่นั้นอยู่ในขั้นวิกฤต นอกจากนั้นยังพบว่าปัญหาการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่าที่ผ่านมาการพัฒนาวิชาชีพครูเน้นเฉพาะเรื่องเนื้อหาเป็นหลัก แต่ขาดการบูรณาการระหว่างศาสตร์ของการสอนและ ประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ที่ดี (มนตรี จุฬาววัฒนทล. 2555) สอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2553) กล่าวถึงผลการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของประเทศไทย โดยสำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ของโรงเรียนในสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน พบว่าผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ มีคุณภาพระดับดี น้อยที่สุด ร้อยละ 11.8 เท่านั้น แสดงว่านักเรียนไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นถึงปัญหาของการจัดการเรียนการสอน ว่ายังไม่บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรอย่างแท้จริง ซึ่ง สอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพด้านครูผู้สอนของ สมศ. ที่พบว่าครูมีความสามารถในการจัดการ เรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีคุณภาพระดับดีเพียง 31.1 (สำนักงาน รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2550)

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน โดยกระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้คิด ได้ลงมือปฏิบัติจาก สถานการณ์ต่าง ๆ ฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ รวมทั้งการประยุกต์ องค์ความรู้ไปใช้ในการป้องกันและแก้ปัญหาในชีวิตได้จริง ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญประสบผลสำเร็จไม่ได้หากครูและผู้เรียนยังไม่ปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเอง ครูส่วนหนึ่ง ยังเคยชินอยู่กับบทบาทเดิม ที่เป็นผู้บอกเล่า ถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ให้ผู้เรียน และผู้เรียนส่วนหนึ่ง

ยังคุ้นเคยกับการเป็นผู้รับฟังความรู้ และจำความรู้ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อครูและผู้เรียนทั้งสองฝ่ายต่างเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนการสอน อย่างไรก็ตามผู้ที่ควรเริ่มต้นก่อนควรจะเป็นครูเพราะครูเป็นผู้ดำเนินการและรับผิดชอบต่อการเรียนการสอน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542)

แต่ในสภาพจริงของการพัฒนาครูโดยทั่วไปพบว่า รูปแบบการพัฒนาครูของประเทศที่ปฏิบัติกันมากคือการส่งครูเข้าร่วมประชุมอบรมสัมมนาศึกษาดูงาน สนับสนุนครูให้ทำผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนวิทยฐานะ การเรียนรู้จากการปฏิบัติโดยหมุนเวียนครูในหลายหน้าที่เพื่อกระตุ้นให้ครูพัฒนาตนเองในรอบปี หนึ่ง ๆ ครูได้รับการพัฒนาค่อนข้างมาก แต่ไม่มีความชัดเจนในการติดตามและประเมินผลภายหลังว่าได้มีการนำไปใช้จริงมากน้อยเพียงใด เพราะบางหลักสูตรไม่ตรงกับความต้องการ มีลักษณะซ้ำซ้อนและไม่ต่อเนื่อง ขาดการพัฒนาทักษะที่ตรงกับสภาพจริงทำให้ไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครูได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2558) ดังนั้นการพัฒนาการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำนวัตกรรมทางการศึกษา คือ การนิเทศการสอนมาใช้โดยมุ่งเน้นใน 3 มิติ คือ 1) การพัฒนาการเรียนการสอน 2) การพัฒนาหลักสูตร และ 3) การพัฒนาบุคลากร ดังที่ โอлива และพอลัส (Oliva and Pawlas. 2001 อ้างถึงใน วัชรรา เล่าเรียนดี. 2556) ได้เสนอว่า วิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ครูให้สามารถปรับปรุงพัฒนา ตนเอง พัฒนางานในวิชาชีพได้อย่างต่อเนื่องและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อผู้เรียน คือ การนิเทศการสอนที่มุ่งเน้นการปรับปรุงการเรียนการสอนโดยตรงทั้งรายบุคคลและกลุ่ม สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของโรงเรียน โดยใช้เทคนิควิธีการนิเทศที่หลากหลาย เน้นความร่วมมือกันระหว่างบุคลากรในโรงเรียน ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนการนิเทศการศึกษาจึงมีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา เป็นระบบที่ส่งเสริมพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้ครูปฏิบัติงานได้ลงมือปฏิบัติอย่างถูกต้องและเหมาะสมจนบรรลุตามแผนที่วางไว้ และงานนิเทศเป็นงานที่มีความสำคัญงานหนึ่งของการจัดและบริหารสถานศึกษาในการพัฒนาการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพต่างก็ต้องการนิเทศเป็นหลักของการจัดกิจกรรมบริหารสถานศึกษาด้วยเหตุนี้การนิเทศจึงเป็นกระบวนการของการศึกษาที่มุ่งจะส่งเสริมให้การสนับสนุนและพัฒนามาตรฐานของการศึกษา โดยเฉพาะผู้นิเทศก็ต้องการความรู้ประสบการณ์ทักษะต่าง ๆ ในการนิเทศต้องการการสนับสนุน ต้องการขวัญและกำลังใจ ต้องการความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ขณะเดียวกันผู้รับการนิเทศก็ต้องการการดูแลเอาใจใส่ ต้องการขวัญและกำลังใจ และการสนับสนุนจากผู้นิเทศและผู้บริหารเช่นกัน ซึ่งผู้ทำการนิเทศการศึกษาจำเป็นต้องฝึกฝนเรียนรู้ศึกษาค้นคว้าให้เกิดความชำนาญเพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติภารกิจที่ได้รับการมอบหมาย ภารกิจและบทบาทของผู้นิเทศการศึกษาจะประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายได้รับการเชื่อถือศรัทธาและการยอมรับจากผู้รับการนิเทศมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถความชำนาญประสบการณ์ตลอดจนเทคนิคของผู้นิเทศการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญ (ชาลี มณีศรี. 2550)

โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย มีศึกษานิเทศก์โดยตำแหน่ง จำนวนจำกัด ไม่สามารถสนองความต้องการในการนิเทศการสอนของโรงเรียนต่างๆ ได้ทั่วถึง ประกอบกับสภาพปัญหา และความต้องการของโรงเรียนแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน จึงเป็นการยาก ที่ศึกษานิเทศก์ซึ่งอยู่ภายนอกโรงเรียนจะรู้สภาพปัญหา และความต้องการที่แท้จริงของโรงเรียนได้ การสนองความต้องการในการพัฒนาโรงเรียนด้านต่าง ๆ จึงเป็นไปได้ยาก ซึ่งในสภาพปัจจุบันนี้ครู และบุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่มีการพัฒนาความรู้ ความสามารถมากขึ้นเพียงพอ และบางคนยังมีความสามารถชำนาญในเฉพาะสาขาวิชาอีกด้วย จึงสมควรใช้ทรัพยากรบุคคลเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และยังเป็นที่ยอมรับซึ่งกันและกันด้วย เป็นการสอดคล้องกับปรัชญา หลักการและวิธีการของการนิเทศสมัยใหม่มากที่สุด โดยการนิเทศสมัยใหม่จะเกิดขึ้นด้วยความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่มีคนคอยชี้แนะให้ทำงานอยู่ตลอดเวลาการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับการถ่ายโอนจากการกระจายอำนาจ การจัดการศึกษาสู่ท้องถิ่นในมาตราที่ 39 การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยการจัดระบบ โครงสร้าง กระบวนการจัดการศึกษาใหม่มีความเป็นเอกภาพในดำนโยบาย และมีความหลากหลาย ในการปฏิบัติทั้งด้านวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารทั่วไป เพื่อให้เกิดความคล่องตัว และมีอิสระในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ซึ่งเป็นการสร้างรากฐานและความเข้มแข็งให้สถานศึกษาที่จะสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพได้มาตรฐาน และสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ในขณะที่การนิเทศจากภายนอกของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถตอบสนองความต้องการของครู และบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างเพียงพอ การนิเทศการสอนจึงมีความสำคัญที่จะต้องมีการวางแผนการดำเนินการนิเทศให้สอดคล้องกับความต้องการของครูและบุคลากรทางการศึกษา (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2552)

จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ซึ่งมีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 8 โรงเรียนผลการประเมิน มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนมาตรฐานดังกล่าวมีค่าเฉลี่ยต่ำ ด้วยเหตุนี้การคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับนักเรียน เพราะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นเครื่องมือที่สามารถพัฒนาให้เด็กมีจินตนาการแสดงออกถึงความรู้สึกรู้สึกนึกคิดอย่างถี่ถ้วน รอบคอบ แต่จากการศึกษาเกี่ยวกับการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณพบว่าครูยังสอนโดยเน้นการจำและเขavnปัญญามากกว่าเน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณทำให้นักเรียนไม่กล้าแสดงออก จึงขาดความมั่นใจในการแสดงความรู้ความคิดไม่สามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดออกมาได้ และยังพบว่ามีสาเหตุมาจากหลายประการ เช่น ครูไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้เต็มศักยภาพได้ เพราะสาเหตุจากครูมีจำนวนไม่ครบชั้นเรียนและการมีภาระงานที่ล้นมือของครู อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษายังขาดการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาการจัดการศึกษา และกระบวนการนิเทศ

สถานศึกษาให้บรรลุผล สถานศึกษาจัดกิจกรรมการนิเทศไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาปัจจุบันของสถานศึกษา และอาจไม่ได้เกิดจากความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษา ตลอดจนทั้งการนิเทศยังขาดรูปแบบการนิเทศแบบจริงจังและต่อเนื่อง และกระบวนการสอนของครูในด้านการพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียนก็ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะครูขาดทักษะในการสอนคิด ขาดสื่อการเรียนรู้ที่จะพัฒนาการคิด รวมทั้งการจัดกิจกรรมเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดของผู้เรียน เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพราะว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการคิดพิจารณา ไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการตัดสินใจว่า สิ่งใดควรเชื่อหรือสิ่งใดควรทำ ช่วยให้ตัดสินใจสภาพการณ์ได้ถูกต้อง Ennis (1985) และการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นกระบวนการคิดพิจารณา ไตร่ตรองอย่างรอบคอบเกี่ยวกับข้อมูล หรือเหตุการณ์ต่างๆ โดยมีหลักฐาน ข้อมูลประกอบการตัดสินใจและลงข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. 2553) ซึ่งกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณประกอบด้วยการนิยามปัญหา การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการหาคำตอบของปัญหา การจัดระบบข้อมูล การเลือกสมมติฐาน และการสรุปตัดสินใจ Dressel and Mayhew (1957) ซึ่งการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความคิดอย่างมีวิจารณญาณจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานอย่างมีหลักการและเหตุผล รวมถึงได้งานที่มีประสิทธิภาพอีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถประเมินงานต่างๆ โดยใช้เกณฑ์อย่างสมเหตุสมผลส่งเสริมให้รู้จักประเมินตนเองอย่างมีเหตุผลและมีทักษะในการตัดสินใจ

ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะผู้ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดเรียนการสอนจึงมีความต้องการวิจัยการพัฒนารูปแบบการนิเทศ เพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนสังกัดเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์เนื่องจากการนิเทศเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อจะส่งผลให้เกิดการช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุนให้มีความร่วมมือในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู หารูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อทราบสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศ และใช้เป็นแนวทางให้สถานศึกษาหน่วยงานในสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปพัฒนาปรับปรุงด้านการนิเทศการสอนให้บรรลุประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรมในการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับสถานศึกษาต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาหลักการแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

1. หลักการแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนา R and D (Research and Development)

การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นการวิจัยรูปแบบหนึ่งที่เน้นบทบาทของประชาชนในการพัฒนา โดยเป็นการทดสอบแนวคิดหรือสิ่งประดิษฐ์ โดยให้ประชาชนผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการทดสอบ ตั้งแต่การตัดสินใจเลือกทำโครงการ การมีส่วนร่วมในระดับดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการก่อสร้าง และการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งผลของกระบวนการนี้จะช่วยให้ผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาหาวิธีการพึ่งตนเองได้ในที่สุด (อมรา พงศาพิชญ์. 2554) จากการศึกษาขั้นตอนของการดำเนินงานการวิจัยเพื่อพัฒนา สรุปได้ว่าขั้นตอนหลักของการดำเนินการวิจัยและพัฒนานั้น ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน (มาเรียม นิลพันธุ์. 2554) ดังนี้คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Research: R_1) : การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการนิเทศ ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D_1) : การพัฒนาและหาประสิทธิภาพรูปแบบการนิเทศ ขั้นตอนที่ 3 การนำไปใช้ (Research: R_2) : การทดลองใช้รูปแบบการนิเทศ และขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุง (Development: D_2) : การประเมินและปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการนิเทศ

2. หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการเชิงระบบ (System Approach)

วิธีเชิงระบบ (System Approach) เป็นวิธีการในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนให้บรรลุผลสำเร็จ ทั้งนี้รสสุคนธ์ มกรมณี (2550) สรุปไว้ว่า ระบบ ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ประการ คือ 1) องค์ประกอบของสิ่งต่างๆ 2) การกระทำต่อกันขององค์ประกอบ และ 3) จุดหมายปลายทางของการกระทำ หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ระบบประกอบด้วย 1) ตัวป้อน (Input) ซึ่งเป็นส่วนประกอบของระบบ 2) ดำเนินการ (Process) ซึ่งเป็นการนำเอาส่วนประกอบมาปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ต่อกัน และ 3) ผลผลิต (Output) เป็นจุดหมายปลายทางของระบบนั่นเอง การกำหนดส่วนประกอบไว้เพียง 3 ประการนี้ อาจจะไม่เป็นการเพียงพอถ้าจะให้การทำงานของระบบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว การทำงานอย่างเป็นระบบที่มีความสมบูรณ์จะประกอบด้วยส่วนสำคัญ 5 ส่วน คือ 1) ตัวป้อน 2) กระบวนการดำเนินงาน 3) ควบคุม 4) ผลผลิต และ 5) ข้อมูลป้อนกลับ ส่วนการออกแบบการเรียนการสอนเป็นกระบวนการแก้ปัญหาการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบเพื่อให้บรรลุจุดหมาย โดยเริ่มจากการวิเคราะห์สถานการณ์และสภาพเกี่ยวกับการเรียนการสอน หรือเงื่อนไขการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ แล้วจึงวางแผนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุจุดหมาย โดยอาศัยข้อมูลความรู้จากหลายๆทฤษฎี เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้ ทฤษฎีการสอน ทฤษฎีการสื่อสาร ตลอดจนทฤษฎี

ที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ (กาญจนา คุณารักษ์. 2553) และไชยยศ เรืองสุวรรณ (2551) สำหรับขั้นตอนการออกแบบการเรียนการสอน (Instructional Design : ID) ที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นไปตามแนวคิดของ Kevin Kruse (2008) และ Dick, Carey and Carey (2005) ดังนี้

ADDIE Model Kevin Kruse (2008) ประกอบด้วยขั้นตอนโดยสรุป ดังนี้

1. ขั้นวิเคราะห์ (Analyze Phase) เป็นการวิเคราะห์และประเมินความต้องการจำเป็น (Access and Analyze Need) ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหา
2. ขั้นตอนออกแบบ (Design Phase) เป็นการออกแบบวิธีการเรียนการสอนหรือรูปแบบนี้ให้บรรลุเป้าหมาย (Design Instruction)
3. ขั้นพัฒนา (Develop Phase) เป็นการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน (Develop Materials)
4. ขั้นนำไปใช้ (Implement Phase) เป็นการนำนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นไปใช้ ประกอบด้วย การวางแผนในการบริหารจัดการในการนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ และดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนต่างๆ ที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้
5. ขั้นประเมิน (Evaluate Phase) ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนและประสิทธิผลของสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน

แบบจำลองการออกแบบระบบการสอนของ Dick, Carey and Carey (2005) ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 10 องค์ประกอบ คือ 1) กำหนดเป้าหมายการเรียนการสอน (Identify instructional goals) เป็นการกำหนดผลลัพธ์ที่คาดหวังโดยวิเคราะห์การปฏิบัติงาน (Analyze performance) และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Conduct need assessment) 2) วิเคราะห์การเรียนการสอน (Analyze instruction) เป็นขั้นของการวิเคราะห์ว่าจะต้องดำเนินการต่อไปอย่างไรให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ 3) วิเคราะห์ผู้เรียน และบริบท (Analyze learners and contexts) 4) เขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (Write performance objective) เป็นการระบุให้ชัดเจนว่า ผู้เรียนจะสามารถทำอะไรได้บ้างในด้านความรู้ และการปฏิบัติ 5) พัฒนาเครื่องมือประเมินผล (Develop assessment instrument) 6) พัฒนากลยุทธ์การสอน (Develop instructional strategy) 7) พัฒนาและเลือกสื่อการเรียนการสอน (Develop and instructional materials) 8) ออกแบบและประเมินผลระหว่างการเรียนการสอน (Design and conduct formation evaluation of instruction) 9) ทบทวนการจัดการเรียนการสอน (Revise instruction) 10) ออกแบบและการประเมินผลภายหลังการเรียนการสอน (Design and conduct summative evaluation)

3. หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking)

การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะที่จำเป็นยิ่งต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องใช้วิจารณญาณในการดำรงชีวิตท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงของข้อมูลที่รวดเร็วหลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคิดอย่างมีวิจารณญาณของครูในการปฏิบัติวิชาชีพเป็นผู้ฝึกกระบวนการคิด และเป็นต้นแบบแก่นักเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นกระบวนการคิดพิจารณาเหตุการณ์ สถานการณ์ปัญหา หรือข้อโต้แย้งอย่างรอบคอบ โดยใช้สารสนเทศที่เกี่ยวข้องอย่างมีเหตุผล ใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินหรือตัดสินใจลงข้อสรุปได้

ด้านองค์ประกอบหรือกระบวนการของการคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้น ผู้เชี่ยวชาญได้นำเสนอไว้ โดยมีความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันไปบ้างในบางประเด็น ซึ่งสามารถสังเคราะห์ (Dressel and Mayhew. 1957 ; Ennis. 1985 ; Kneedler. 1985 ; Paul. 1993 ; Woolfolk. 1995 ; Center of Critical Thinking Sonoma State University. 1996 ; Angeili and Valanides. 2009 : 326) กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนี้

1. การนิยามปัญหา เป็นการระบุปัญหาหรือคำถามที่เกิดขึ้น และกำหนดปัญหาที่ต้องการค้นหาคำตอบ
2. การรวบรวมข้อมูล เป็นการแสวงหาข้อมูลจากการสังเกตด้วยตนเองและจากรายงานของผู้อื่น รวมถึงเป็นการพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล
3. การระบุข้อตกลงเบื้องต้น เป็นการกำหนดความจริงที่แฝงอยู่ในข้อความ โดยไม่จำเป็นต้องพิสูจน์
4. การกำหนดและการเลือกสมมติฐาน เป็นการระบุสมมติฐานที่เกี่ยวข้อง จัดลำดับของสมมติฐานที่เป็นไปได้ และเลือกผลที่คาดว่าจะเป็นไปได้มากที่สุดมาพิจารณาเป็นอันดับแรก
5. การประเมินผลและตัดสินใจ เป็นการประเมินผลการคิดหาข้อสรุป เพื่อพิจารณาตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้อย่างสมเหตุสมผล

นอกจากกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่กล่าวไว้ ซึ่งนำมาเป็นกรอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณแล้ว ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับลักษณะ (Trait) ของผู้ที่มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณยังเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้ประสบผลสำเร็จได้ เนื่องจากการฝึกการคิด จำเป็นต้องฝึกคุณลักษณะควบคู่กัน เนื่องจากคนที่มีความสามารถในการคิดดี จะมีคุณลักษณะของผู้ที่มีการคิดที่เด่นชัด (ทิสนา แชมมณี. 2556) การวิจัยครั้งนี้ จึงให้ความสนใจศึกษาในประเด็นดังกล่าวด้วยอีกประการหนึ่ง ทั้งนี้จากการสังเคราะห์ลักษณะของผู้ที่มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณที่มีผู้เชี่ยวชาญนำเสนอไว้ พบว่า ประกอบด้วย (Ennis. 1985 ; Paul. 1993 ; ประพนธ์ศิริ สุเสาร์จ. 2551 และ Bassham and others. 2011) มีความกระตือรือร้นและมุ่งมั่นตั้งใจที่จะแสวงหาข้อเท็จจริงในประเด็นต่างๆ มีความสามารถแสดงความคิดเห็นโดยอาศัยหลักการ เหตุผล สถานการณ์คืบขัน แม้จะขัดแย้งกับความคิดเห็นของตนเองหรือผู้อื่น

มีความสามารถทำความเข้าใจ วิเคราะห์ ประเมินข้อโต้แย้งและความคิดเห็นที่แตกต่าง มีความสามารถในการสรุปผลจากข้อมูลและหลักฐานต่างๆ ที่ปรากฏโดยอาศัยหลักเหตุผล ยอมรับ และเชื่อมั่นในสติปัญญาและตระหนักถึงข้อจำกัดของตนเอง รับฟังความคิดเห็น ข้อวิพากษ์วิจารณ์ ความเชื่อ และสมมติฐานในมุมมองที่แตกต่างออกไป เชื่อมั่นในข้อเท็จจริง และหลักฐานมากกว่า ความชอบหรือความสนใจส่วนตัว ระมัดระวังการเกิดอคติในการรับรู้หรือพิจารณามุมมองต่างๆ มีอิสรภาพทางความคิด โดยไม่วิตกกังวลกับความไม่เห็นด้วยของกลุ่ม สามารถเข้าถึงประเด็นปัญหาได้โดยไม่สับสนกับรายละเอียดปลีกย่อยมีความกล้าหาญทางปัญญาที่จะเผชิญ และเข้าถึงความคิดแตกต่างจากความคิด ความเชื่อพื้นฐานของตนเองที่มีอยู่ มีความอยากรู้อยากเห็น และอยากค้นหาความจริงในประเด็นที่สนใจมีความมานะพยายามที่จะสืบค้นเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และมีความรับผิดชอบต่อผลการคิดของตนเอง

4. หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการสอน

การนิเทศการสอนนับว่าเป็นงานสำคัญที่ช่วยในการส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพ การศึกษาโดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอนเพื่อนำมาสู่การพัฒนาคุณภาพอันเป็น เป้าหมายสำคัญในการพัฒนาการศึกษา วัชรรา เล่าเรียนดี (2552) และปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548) ได้กล่าวถึงการนิเทศการสอนว่ามีวัตถุประสงค์ เพื่อมุ่งปรับปรุงและพัฒนาการสอน ในโรงเรียน โดยเป็นกิจกรรมซึ่งไม่ใช่เป็นการบังคับแต่เป็นกิจกรรมที่มีเป้าหมายในการช่วยเหลือ สนับสนุนในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน โดยมุ่งที่พฤติกรรมการสอนของครูที่จะส่งผล ต่อคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญโดยยึดหลักของการนิเทศการสอนคือหลักแห่งการส่งเสริมความ เจริญงอกงามให้แก่ครูและนักเรียน หลักการจัดอย่างเป็นประชาธิปไตย หลักการสร้างขวัญและ กำลังใจ หลักการปรับปรุงการเรียนการสอน รวมถึงความร่วมมือการสร้างขวัญกำลังใจและการมี มนุษย์สัมพันธ์ที่ดีร่วมกัน เพื่อมุ่งแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น

ด้านองค์ประกอบหรือกระบวนการของการนิเทศการสอนนั้น ผู้เชี่ยวชาญได้นำเสนอไว้ โดยมีความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันไปบ้างในบางประเด็น ซึ่งสามารถสังเคราะห์ กลี๊กแมนและ คณะ (Glickman and others. 2004) เลย์แมน (อ้างถึงใน ชัด บุญญา. 2548) ยุพิน ยืนยง (2553) วัชรรา เล่าเรียนดี (2552) วชิรา เครือคำอ้าย (2553) และ สัจด์ อุทรานันท์ (2550) กระบวนการนิเทศ การสอน ดังนี้

- ขั้นที่ 1 การกำหนดปัญหาและความต้องการจำเป็น (Need)
- ขั้นที่ 2 การประเมินสภาพและสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ (Assessing:A)
- ขั้นที่ 3 การให้ความรู้ก่อนการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Informing:I)
- ขั้นที่ 4 การวางแผนการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Planning:P)
- ขั้นที่ 5 การปฏิบัติการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Doing:D)

ขั้นที่ 6 การประเมินผลการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Evaluating:E)

จากสาระสำคัญของการคิดและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังกล่าวผู้วิจัยสนใจแนวคิดเกี่ยวกับการสอนที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณตามแนวคิดของทีศนาแฮมมณี Ennis Watson and Glaser และ Paul ส่วนการคิดแก้ปัญหาใช้แนวคิดของ Guilford Bayer ; Brans Ford and Stein การนิเทศการสอนตามแนวคิดของ กลี๊กแมนและคณะ (Glickman and others. 2004:155-200) เลย์แมน (อ้างถึงใน ชัด บุญญา. 2548) ยุพิน ยืนยง (2553) และวัชรรา เล่าเรียนดี (2552) วชิรา เครือคำอ้าย (2553) และสัจ จุฑานันท์ (2550) และกำหนดเป็นส่วนประกอบในกรอบแนวคิดโดยในการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศ เพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนสังกัดเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ในลักษณะของขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการนิเทศ 4 ขั้นตอนตามรายละเอียด คือ

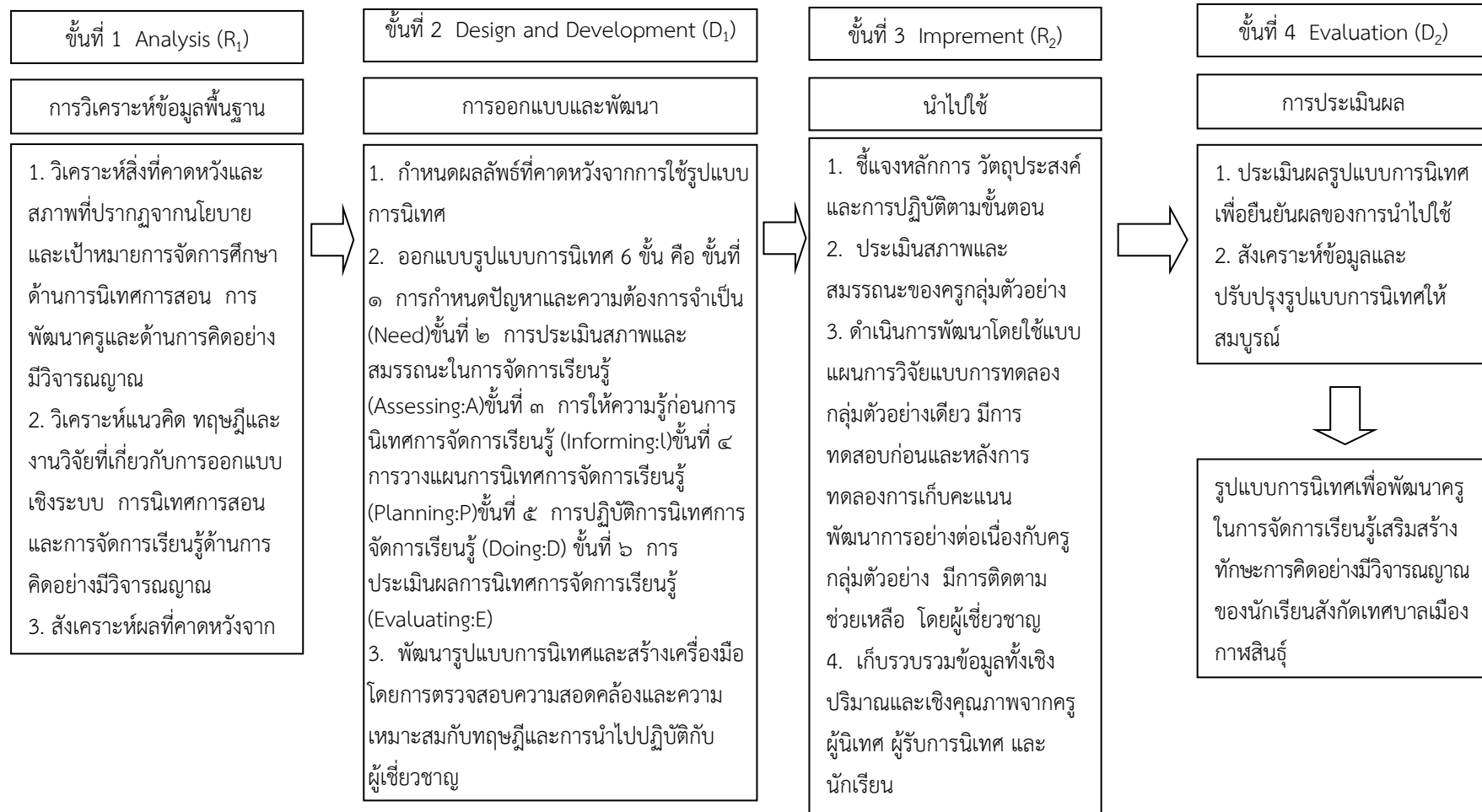
ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานได้แก่การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายเป้าหมาย การศึกษาด้านการพัฒนาการคิด การนิเทศการสอนข้อมูลสภาพปัจจุบันและสิ่งที่คาดหวังเกี่ยวกับการสอนและบทบาทของครูการเรียนรู้ของนักเรียนวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีองค์ความรู้เกี่ยวกับการคิดและการสอนคิดแก้ปัญหาอย่างมีวิจารณญาณแนวคิดเกี่ยวกับออกแบบการนิเทศ

ขั้นที่ 2 การออกแบบและพัฒนาได้แก่การออกแบบและพัฒนารูปแบบการนิเทศ โดยใช้วิธีการเชิงระบบแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วทดลองรายบุคคลและกลุ่มเล็ก เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพและปรับปรุง

ขั้นที่ 3 การนำไปใช้ได้แก่การนำรูปแบบการนิเทศไปทดลองภาคสนาม

ขั้นที่ 4 ประเมินผลและปรับปรุงนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองภาคสนามมาวิเคราะห์ ประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการนิเทศ

กรอบแนวคิดในการวิจัยกล่าวสรุปได้ดังภาพประกอบ 1

รูปแบบการนิเทศเพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนสังกัดเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์

แนวคิดทฤษฎีพื้นฐานในการวิจัย

1. การนิเทศการสอน ของกลีคแมนและคณะ (Glickman and others. 2004) เลย์แมน ยูพิน ยีนยง และวัชรรา เล่าเรียนดี (2551) วชิรา เครือคำอ้าย (2553) และสังัด อุทรนันท์ (๒๕๕๐)
2. วิธีกรเชิงระบบ ADDIE Model Kevin Kruse (2008)
3. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) ติศนา แคมมณี (2556) จาก Watson and Glaser (1964) Beyer (1985 ; Craig, R (2007) Ennis (1991)

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศ เพื่อพัฒนาครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนสังกัดเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์
2. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการนิเทศ เพื่อพัฒนาครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนสังกัดเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ด้วยวิธีการดังนี้
 - 2.1 ประเมินสมรรถภาพในการนิเทศของครูผู้นิเทศ
 - 2.2 ประเมินสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของครูผู้รับการนิเทศ
 - 2.3 ประเมินผลสัมฤทธิ์ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน
 - 2.4 ศึกษาความพึงพอใจของครูผู้นิเทศและครูผู้รับการนิเทศที่มีต่อรูปแบบการนิเทศ
 - 2.5 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ของครู

คำถามการวิจัย

1. รูปแบบการนิเทศ เพื่อพัฒนาครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในการจัดการเรียนรู้ เสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนสังกัดเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์มีองค์ประกอบอะไรบ้าง มีกระบวนการพัฒนาอย่างไร
2. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการนิเทศ เพื่อพัฒนาครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนสังกัดเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ด้วยวิธีการดังนี้
 - 2.1 สมรรถภาพในการนิเทศของครูผู้นิเทศ อยู่ในระดับใด เป็นอย่างไร
 - 2.2 สมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของครูผู้รับการนิเทศ อยู่ในระดับใด เป็นอย่างไร
 - 2.3 ผลสัมฤทธิ์ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน แตกต่างกันหรือไม่
 - 2.4 ความพึงพอใจของครูผู้นิเทศและครูผู้รับการนิเทศที่มีต่อรูปแบบการนิเทศ อยู่ในระดับใด เป็นอย่างไร
 - 2.5 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ของครู อยู่ในระดับใด เป็นอย่างไร

สมมติฐานของการวิจัย

พัฒนารูปแบบการนิเทศ เพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนสังกัดเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ มีสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

1. สมรรถภาพในการนิเทศของครูผู้นิเทศ อยู่ในระดับสูง
2. สมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของครูผู้รับการนิเทศ อยู่ในระดับสูง
3. ผลสัมฤทธิ์ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนแตกต่างกัน
4. ความพึงพอใจของครูผู้นิเทศและครูผู้รับการนิเทศที่มีต่อรูปแบบการนิเทศ อยู่ในระดับมาก
5. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ของครู อยู่ในระดับมาก

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีชั้นประถมศึกษาปีที่ 4- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 23 คน และนักเรียนประถมศึกษาจำนวน 1,233 คน จากโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ปีการศึกษา 2564 จำนวน โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนเทศบาล ๑ กาฬสินธุ์พิทยาสีห์ 2) โรงเรียนเทศบาล ๒ วัดสว่างคงคา 3) โรงเรียนเทศบาล ๓ วัดเหนือ 4) โรงเรียนเทศบาล ๔ เฉลิมพระเกียรติ 5) โรงเรียนเทศบาล ๕ ดงปอ 6) โรงเรียนเทศบาล ๖ พุทศรีเมืองประชาวิทย์

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูผู้นิเทศ คือ ครูผู้นิเทศ จำนวน 5 คน ครูผู้รับการนิเทศ คือ ครูวิทยาศาสตร์ จำนวน 6 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 180 คน ปีการศึกษา 2564 ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนเทศบาล ๑ กาฬสินธุ์พิทยาสีห์ 2) โรงเรียนเทศบาล ๔ เฉลิมพระเกียรติ และ 3) โรงเรียนเทศบาล ๖ พุทศรีเมืองประชาวิทย์

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ รูปแบบการนิเทศ เพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน

สังกัดเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ประเมินผลการใช้รูปแบบการนิเทศ เพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนสังกัดเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์

2.2.1 ประเมินสมรรถภาพในการนิเทศของครูผู้นิเทศ

2.2.2 ประเมินสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของครูผู้รับการนิเทศ

2.2.3 ประเมินผลสัมฤทธิ์ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน

2.2.4 ศึกษาความพึงพอใจของครูผู้นิเทศและครูผู้รับการนิเทศที่มีต่อรูปแบบการนิเทศ

2.2.5 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

3. เนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการนิเทศ เพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนสังกัดเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ คือ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

4. ระยะเวลา

การดำเนินการวิจัย ดำเนินการระหว่างเดือนมิถุนายน 2564 ถึงเดือนมีนาคม 2565 โดยแบ่ง 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นขั้นตอนของการดำเนินการสร้างและพัฒนารูปแบบการนิเทศ ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และขั้นที่ 2 การออกแบบและพัฒนารูปแบบการนิเทศ ดำเนินการระหว่างเดือนมิถุนายน 2564 ถึงเดือนกันยายน 2564

ระยะที่ 2 เป็นขั้นตอนของการดำเนินการนำรูปแบบการนิเทศไปใช้ในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยขั้นตอนที่ 3 การนำรูปแบบการนิเทศไปใช้ และขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลรูปแบบการนิเทศ ดำเนินการระหว่างเดือนตุลาคม 2564 ถึงเดือนมีนาคม 2565

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนารูปแบบการนิเทศ หมายถึง การสร้างรูปแบบการสอนตามแนวคิด ADDIE Model ของ Kevin Kruse (2008 : 1) ร่วมกับกรอบการวิจัยและการพัฒนา (Research and Development) ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) = R₁ : การศึกษาข้อมูลและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Design & Development) = D₁ :

การพัฒนาและการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ ขั้นตอนที่ 3 การนำไปใช้ (Implementation)= R₂
: การนำรูปแบบไปใช้ และขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุง (Evaluation) = D₂ :
การประเมินและปรับปรุงรูปแบบ

2. รูปแบบการนิเทศเพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมี
วิจารณญาณของนักเรียน หมายถึง องค์ประกอบและกระบวนการเชิงระบบที่แสดงถึงความสัมพันธ์
ขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการนิเทศระหว่างบทบาทของผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ เพื่อให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลง การพัฒนา และการมีส่วนร่วม ด้วยการส่งเสริมสนับสนุน และสร้างความตระหนักใน
คุณค่าของตนเองให้ได้ค้นพบศักยภาพ และชี้แนะพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้าง
ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่

2.1 หลักการ หมายถึง สิ่งที่กำหนดเป็นแนวทางในการคิด การปฏิบัติในการดำเนินงาน
ต่าง ๆ ของการนิเทศเพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ
นักเรียนสังกัดเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ โดยมีหลักการ คือ มุ่งให้ครูจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะ
กระบวนการคิดของผู้เรียนอย่างมีวิจารณญาณ

2.2 วัตถุประสงค์ หมายถึง การกำหนดสิ่งที่ต้องการในอนาคตซึ่งผู้นิเทศ จะต้อง
พยายามให้เกิดขึ้น หรือผลลัพธ์ หรือผลสำเร็จที่ผู้นิเทศต้องการบรรลุถึง โดยจะต้องสอดคล้องกับ
กระบวนการนิเทศที่กำหนดไว้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการนิเทศ คือ เพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้
เสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้

2.3 กระบวนการนิเทศการสอน หมายถึง การดำเนินงานแนะนำและช่วยเหลือครูผู้รับ
การนิเทศให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นที่ 1 การกำหนดปัญหาและความต้องการจำเป็น (Need : N) หมายถึง
การสำรวจความต้องการของครู การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการในการพัฒนา
นักเรียน การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาการกำหนดทางเลือก การแก้ปัญหา และการดำเนินงาน
ตามความต้องการ

2) ขั้นที่ 2 การประเมินสภาพและสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ (Assessing : A)
หมายถึง การประเมินพัฒนาการของครู การปฏิบัติหน้าที่ ความสามารถในการเรียนรู้ ความสนใจ
มีความรู้ความผูกพันต่อภาระหน้าที่ ความต้องการพัฒนาตนเองของครูผู้รับการนิเทศ

3) ขั้นที่ 3 การให้ความรู้ก่อนการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Informing : I) หมายถึง
การให้ความรู้เบื้องต้นในการปฏิบัติก่อนการนิเทศให้กับครูผู้ทำหน้าที่นิเทศ มีความรู้และทักษะทั้งด้าน
การนิเทศการสอนและการใช้เครื่องมือสังเกตการสอน และครูผู้รับการนิเทศมีความรู้และทักษะด้าน
การจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

4) ขั้นที่ 4 การวางแผนการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Planning : P) หมายถึง
การดำเนินการเพื่อให้ครูผู้ทำหน้าที่นิเทศการสอนและครูผู้รับการนิเทศ ร่วมกันวางแผนการนิเทศ

การสอนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

5) ขั้นที่ 5 การปฏิบัติการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Doing : D) หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้ครูผู้ทำหน้าที่นิเทศการสอนและครูผู้รับการนิเทศได้ปฏิบัติการนิเทศการสอน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับนักเรียนในสภาพจริง ประกอบด้วย

5.1) ประชุมก่อนการสังเกตการณ์สอน หมายถึง การวางแผนการดำเนินงาน ร่วมกัน การจัดทำและใช้เครื่องมือการนิเทศ

5.2) สังเกตการณ์สอนในชั้นเรียน หมายถึง การปฏิบัติการสังเกตการณ์สอน และเก็บรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้รับการนิเทศ และการเรียนรู้ของนักเรียน

5.3) ประชุมให้ข้อมูลย้อนกลับ หมายถึง การสนทนาเพื่อทบทวนการปฏิบัติงาน เพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนางาน

6) ขั้นที่ 6 การประเมินผลการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (Evaluating : E) หมายถึง การประเมินผลสำเร็จของครูผู้รับการนิเทศ โดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และพฤติกรรมการเรียนรู้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณกันของนักเรียน สมรรถภาพการนิเทศการสอน ซึ่งรวมทั้งความรู้และทักษะการนิเทศการสอน สมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ ซึ่งรวมทั้งความรู้และทักษะ ในการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนพฤติกรรมการนิเทศการสอนและพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ที่ได้จากการ สังเกตของเพื่อนครูที่ทำหน้าที่นิเทศและครูผู้รับการนิเทศ

3. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง กระบวนการคิดทางปัญญาในการพิจารณา ไตร่ตรองเกี่ยวกับสภาพการณ์หรือข้อมูลอย่างมีเหตุผล โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ของตนเอง ในการสำรวจข้อมูล จนสามารถประเมินข้อสรุปและแก้ปัญหาที่เผชิญได้ ซึ่งกิจกรรมที่แสดงออกถึง ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้แก่

3.1 การนิยามปัญหา หมายถึง ความสามารถในการระบุปัญหาหรือคำถามที่เกิดขึ้น และกำหนดปัญหาที่ต้องการค้นหาคำตอบ

3.2 การรวบรวมข้อมูล หมายถึง ความสามารถในการแสวงหาข้อมูลจากการสังเกต ด้วยตนเองและจากรายงานของผู้อื่น รวมถึงเป็นการพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล

3.3 การระบุข้อตกลงเบื้องต้น หมายถึง ความสามารถในการกำหนดความจริงที่แฝง อยู่ในข้อความ โดยไม่จำเป็นต้องพิสูจน์

3.4 การกำหนดและการเลือกสมมติฐาน หมายถึง ความสามารถในการระบุ สมมติฐานที่เกี่ยวข้อง จัดลำดับของสมมติฐานที่เป็นไปได้ และเลือกผลที่คาดว่าจะเป็นไปได้มากที่สุด มาพิจารณาเป็นอันดับแรก

3.5 การประเมินผลและตัดสินใจ หมายถึง ความสามารถในการประเมินผลการคิด หาข้อสรุป เพื่อพิจารณาตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้อย่างสมเหตุสมผล

4. สมรรถภาพของครูผู้นิเทศ หมายถึง คະแนนที่ได้จากการประเมินด้านการนิเทศ

ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศ วิธีการ และแบบประเมิน
ความสามารถในการนิเทศ และด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งวัดได้จาก
แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

5. สมรรถภาพของครูผู้รับการนิเทศ หมายถึง คะแนนที่ได้จากการประเมินการจัดการ
เรียนรู้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการ
เรียนรู้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และด้านการนิเทศ ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบความรู้
ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศ

6. ผลสัมฤทธิ์ หมายถึง คะแนนของนักเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบในรายวิชา
ภาษาไทยของครูผู้รับการนิเทศ ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการนิเทศซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบวัดทักษะ
การคิดอย่างมีวิจารณญาณ แบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

7. พฤติกรรมการเรียนรู้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณหมายถึง พฤติกรรมการแสดงออก
ของนักเรียนในด้าน 1) มีความกระตือรือร้นในการเข้ากลุ่ม 2) ช่วยเหลือกันในการทำงานกลุ่ม 3) มีการ
ตรวจสอบความเข้าใจกันภายในกลุ่ม 4) สรุปความเข้าใจตรงกันภายในกลุ่มสามารถวัดได้โดยใช้แบบ
ประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบ
มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

8. ความพึงพอใจของครูผู้นิเทศและครูผู้รับการนิเทศ หมายถึง การแสดงความรู้สึกของ
ครูผู้นิเทศและครูผู้รับการนิเทศ ที่มีต่อรูปแบบการนิเทศ ได้มาจากแบบสอบถาม 4 ด้าน คือ

1) ดานเนื้อหา 2) ดานวิธีดำเนินงานของรูปแบบนิเทศ 3) ดานครูผู้นิเทศและครูผู้รับการนิเทศและ
4) ดานการนำไปใช้ประโยชน์ จำนวน 20 ข้อ ด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

9. ความพึงพอใจของนักเรียน หมายถึง การแสดงความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อการจัดการ
เรียนการสอนของครูผู้รับการนิเทศ ได้มาจากการสอบถาม เกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจการฝึกปฏิบัติ
ประโยชน์ที่ได้รับ จากการจัดการเรียนรู้ของครูในด้านทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณจำนวน 15 ข้อ
ด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น